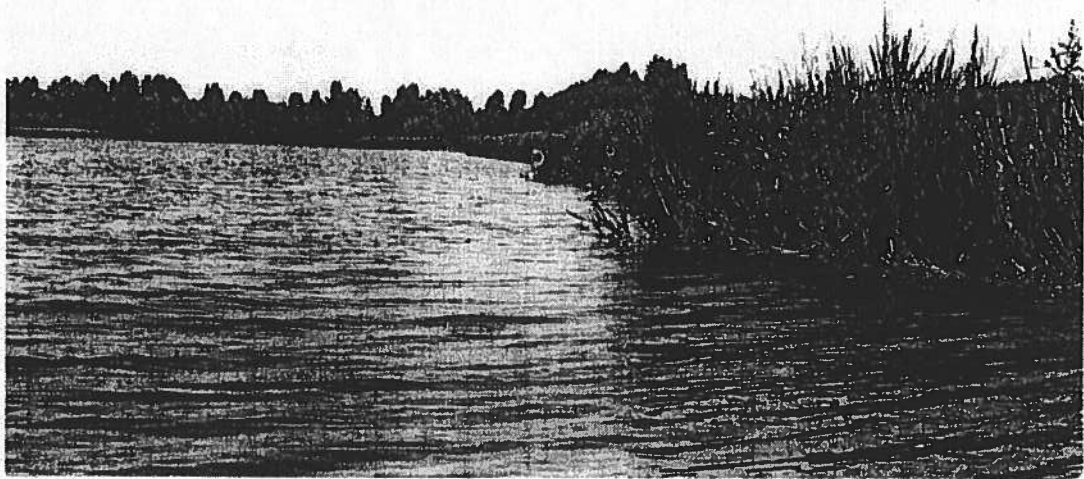

**JAARRAPPORT 1996
STAATSNATUURRESERVAAT
CANISVLIET**

**Heemkundige Kring Sas van Gent
Werkgroep "Behoud Canisvliet"**

**Natuurbeschermingsvereniging
"De Steltkluut"**

**Franklin L.L. Tombeur
december 1996**

INHOUD

	Blz
Inleiding	1,2
Vogelonderzoek	
• Algemeen	3
• Onderzoeksmethode	4,5,6
• Onderzoeksresultaten	7 t/m 18
• Trekvogelonderzoek	19,20
• Toekomstig onderzoek	21,22
Allerlei informatie	23,24
Literatuurverwijzing	25
Kaarten	
Bijlage	

INLEIDING

Zeer kort na het plotse overlijden van Johan van den Steen (8 februari 1996) werd in overleg tussen Staatsbosbeheer, de Vogelwerkgroep van de Natuurbeschermingsvereniging 'De Steltkluut' en de Werkgroep 'Behoud Canisvliet' van de Heemkundige Kring Sas van Gent beslist, dat ondergetekende het vogelonderzoek - door Johan van den Steen in 1954 begonnen - in het Staatsnatuurreservaat Canisvliet zal voortzetten.

In de algemene pers en in de vakpers (Tombeur 1996) is ruim aandacht besteed en hulde gebracht aan de figuur van natuurbeschermer, maar vooral veldornitholoog Johan van den Steen (1929-1996). Zijn verdiensten zijn zeer groot, niet in het minst op het vlak van het behoud van en het vogelonderzoek in Canisvliet. Heel wat gegevens van zijn jarenlang vogelonderzoek in Canisvliet dienden als basis voor een betere kennis van de streekavifauna (Buisse & Tombeur 1987).

De (laatste) fase van zijn werk, de daadwerkelijke (her)inrichting van Canisvliet binnen een deel van zijn vroegere grenzen en het opstarten van een doelgericht beheer, heeft hij niet meer mogen beleven. Zulks betekent evenwel niet dat er niet verder nagedacht, nagezocht en gewerkt wordt aan het operationaliseren van enkele (hoofd)doelstellingen, zoals het herstellen van (verloren gegane) natuurwaarden, optimaliseren van natuurbeleving, organiseren van kwaliteitsvol (vogel)onderzoek, etc.

De opties die qua landinrichting uitgeschreven zijn (in bijlage) in de Gebiedsvisie Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen (VISTA 1994) zijn wat dat betreft veelbelovend (eigen waterstandsbeheer, stopzetting van de eutrofiëring, baggeren etc.). Canisvliet zal hiermee zijn potenties in belangrijke mate vergroten.

*als bijlage
referentie*

De (her)inrichting van het gebied kan niet gebeuren zonder een onlosmakelijk er aan verbonden beheersplan. Hierin zullen acties moeten beschreven worden en zullen de geëigende instrumenten daartoe moeten voorzien worden.

(Sub)doelstellingen, zoals het terugbrengen van plas-dras gedeelten, slikranden, hooiweiden, onbegroeide stukken, etc. Vragen elk om hun eigen instrumentarium. Sommige zaken zijn te realiseren via beweiding, andere via wisselende waterstanden, andere met een maaibalk, etc.

Inbreng van deskundigen en overleg tussen vrijwilligers en professionele krachten kan Canisvliet alleen maar ten goede komen.

Optimalisering van (passieve) natuurbeleving heeft te maken met toegankelijkheid, accommodatie, voorlichting, etc. Maar ook met toezicht en gepast ingrijpen. Kreatief denken kan wat deze materie betreft zeker een meerwaarde aan Canisvliet bezorgen.

Waar knelpunten tussen het bewaren van natuurwaarden en het beleven van diezelfde natuurwaarden zouden ontstaan, pleiten wij voor het toepassen van (nog) vast te leggen prioriteiten.

Tot op heden waren de kontakten met een aantal overheidsinstanties zeer bevredigend. Dat het vrijwillige vogelonderzoek betrokken wordt bij het toekomstig beleid en beheer wordt zeer gewaardeerd.

Tot slot een dankwoord aan alle instellingen, organisaties en personen van wie wij sinds de aanvang van het onderzoek steun en hulp mochten ontvangen. In het bijzonder gaat onze dank uit naar de heren Hans van Hage van Staatsbosbeheer Zeeuwsch Vlaanderen, Henk Castelijns van de Vogelwerkgroep en Jan Sanderse van de Werkgroep 'Behoud Canisvliet'.

Ondergetekende kende Johan van den Steen zeer goed, maar bezoekt Canisvliet ook al sinds 1960-61. Toen zag het gebied er heel anders uit. Er was ruimte te over en dus kon het met een stukje minder. Een volledige terugkeer naar die jaren is niet haalbaar en misschien zelfs niet wenselijk. Maar de samenleving evolueert en legt steeds weer andere prioriteiten. Hoe meer welstand men verwerft hoe meer behoefte er ontstaat aan immateriële dingen. De behoeften aan natuurbeleving worden klaarblijkelijk steeds groter en liefst op een plaats waar ... nog veel moois is te zien ! **Zo'n plaats is Canisvliet. Laten we er dus ook zuinig op zijn.**

Franklin L.L. TOMBEUR
Brusselsesteenweg 420
9050 Ledeberg
België

Ledeberg, december 1996

ALLERLEI INFORMATIE

- Het floristisch onderzoek wordt door ondergetekende niet verder gezet. Het lijkt ons aangewezen hiervoor op andere vrijwillige of professionele krachten beroep te doen. Een driejaarlijkse volledige opname is meestal wel een haalbare kaart.
- Enkele zoogdierwaarnemingen: Haas, Konijn, Mol en Muskusrat werden af en toe waargenomen. Een Hermelijn was te zien op 1 juli.
Zoogdierstudies zijn op Canisvliet tot op heden op zeer beperkte schaal uitgevoerd. Ook hier is er nog werk voor vrijwilligers.
- Alle andere levensvormen zoals amfibieën, insecten, vissen, zwammen, mossen etc. zullen wat ons betreft geen onderzoeksobject meer vormen.
Van initiatieven terzake worden wij wel graag op de hoogte gehouden.
- Voor geleide wandelingen houden wij ons, in de mate van het mogelijke, beschikbaar.
- Allerlei beheersmaatregelen als waterbeheersing, maaien, beweiden, knotten, etc. zoals hierover in het verleden werd gerapporteerd zullen in het jaarrapport nog nauwelijks aan bod komen. Er wordt vanuit gegaan dat de beheersinstanties zelf het best ingelicht zijn over wat er in het reservaat gebeurt.
Toezicht op de naleving van allerhande convenanten en overeenkomsten (visvangst, jacht, beweiden, etc. behoort niet tot het vogelonderzoek maar wel aan betrokken partijen.
Deze zaken worden wel nog door ons geregistreerd.
- Toezicht op allerlei onfrisse praktijken als sluikstorten, afsluitingen vernielen, stropen, beplanting vernielen, fietsen/bromfietsen op het wandelpad, niet aan de lijn gehouden honden, vissen buiten de steigers etc. is o.i. de uitsluitende bevoegdheid van de Nederlandse toezichthoudende overheid. Het is dus aan deze instanties om ter zake hun verantwoordelijkheid op te nemen.
Extreme zaken zullen door ons natuurlijk snel gerapporteerd worden, maar horen niet (meer) in een jaarrapport thuis.
Verhoogd toezicht is o.i. wel gewenst.

- Eind april tot half mei was er een vissterfte (een paar honderd dode vissen, waaronder enkele zeer grote Brasems). Deze zou veroorzaakt zijn door een Goudwier. In april werden enkele dode vogels gevonden nabij de boomgaard, o.m. een Vlaamse Gaai en een Zwarte Kraai.

6.2. Canisvliet

Doel

Rond de Canisvlietse kreek is de verdere ontwikkeling van de vochtige oeverlanden heel belangrijk. Bijzondere doelsoorten als platte bies en het zeer zeldzame kruipend moerasscherm en voormalige broedvogels als kluut en tureluur tonen de grote mogelijkheden van de oeverstrook rondom de Canisvlietse kreek aan. Dankzij het Natuurbeleidsplan liggen er nu goede mogelijkheden deze oeverlanden uit te breiden. Ook in de kwelzone in het gebied tussen het kanaal en de kreek zijn de omstandigheden zeer geschikt voor vochtige graslanden. Een andere landelijke prioriteit zijn de bosgemeenschappen op zeekei. Deze vragen om een ruim plaatsbeslag (20 à 30 ha). Deze oppervlakte is hier op de drogere gronden voorhanden.

Het uit productie nemen van gronden is echter niet voldoende om de doelstellingen te kunnen verwezenlijken. De milieuomstandigheden van water en bodem zullen namelijk aanzienlijk moeten worden verbeterd. De kreek zal moeten worden gebaggerd en van externe eutrofiëringsbronnen moeten worden ontdaan.

Natuurdoeltypen

De kreek zal uit brak watergemeenschap (zk-3.1) bestaan. De natte oeverzone bestaat uit rietland en ruigte (zk-3.4). Het bestaande bloemrijk grasland (zk-3.6) zal daarbij worden gehandhaafd. De minder natte gronden zullen integraal worden begraasd en moet hoofdzakelijk een mix van bloemrijk grasland (zk-3.6) en struweel (zk-3.8) opleveren. De kwelzone bij het kanaal zal weliswaar natter zijn maar levert dezelfde combinatie van twee doeltypen op.

Inrichting

Hieronder zijn in tabel 3 het huidig natuur- en bosareaal en de nieuw begrensde hectares bij Canisvliet aangegeven. Het totale natuur- en bosareaal (incl. water) komt na verwerving van alle terreinen op zo'n 140 ha.

Bij de inrichting staat een betere waterkwaliteit en het optimaal benutten van vernattingsmogelijkheden onder invloed van het hoge kanaalpeil centraal. Bij verwerving van de landbouwgrond stopt natuurlijk de uitspoeling van

meststoffen naar de kreek. Dat betekent dat een van de vervuiliingsbronnen wordt weggenomen. Wat de andere bronnen (Reigerskil, kanaalkwel en verontreinigde bagger) betreft worden de resultaten van een lopend onderzoek van het Waterschap De Drie Ambachten afgewacht. Dit moet resulteren in een maatregelenpakket dat in samenwerking met Staatsbosbeheer, Directie-Zuidwest en de Provincie Zeeland wordt uitgevoerd. Zonder teveel vooruit te willen lopen op de resultaten is het duidelijk dat het baggeren van de kreek een hoge prioriteit zal krijgen. Ook lijkt het afkoppelen van de vervuilde Reigerskil een effectieve maatregel. Wanneer de gronden tussen kanaal en kreek zijn verworven kan een meer natuurlijke peilfluctuatie (hoog winterpeil, lager zomerpeil) ingesteld worden. Dat is zowel voordelig voor tal van steltlopers, die op drooggevallen, slikkige oevers in het zomerhalfjaar fourageren als voor plantesoorten die voorkomen op regelmatig overstromde oevers.

Een minder voedselrijke toplaag komt natuurlijk al dichtbij doordat de landbouw verdwijnt uit het gebied. Hierdoor stopt de verdere verrijking van de bodem. Op plaatsen waar natte graslanden kunnen komen is verwijdering van de bovenlaag wenselijk. Door plaatsen met relatief sterke kwel te verlagen wordt het reliëf bovendien versterkt. Als de vrijkomende grond niet afgevoerd kan worden, wordt deze in de hogere terreindelen verwerkt.

Landschapsbeeld

Tussen het kanaal en de kreek zal een open tot half open landschap ontstaan, met plaatselijk struwelen en boomgroepen. Tegen het kanaal aan, ten zuiden van de te verlagen kwelzone, zal een klein bosclement worden aangelegd. Dit bosje zal een visueel sterke invloed hebben op het landschap van de kreek. Eventueel kan op deze plaats, vóórdat er bos wordt geplant, eerst specie worden geborgen. Vanaf de St. Anthonykade langs het kanaal zal de kreek zichtbaar zijn.

Aan de oostzijde zal een half-open landschap worden gecreëerd, met afwisselend bloemrijke graslanden en bosstruweel. Vanuit het gebied zelf gezien lost dit parklandschap op in het grootschalige open gebied van de Canisvliet binnenpolder. Anderzijds zal de Vissersverkortung in westelijke richting op verschillende plaatsen zicht bieden op de kreek.

Tabel 3

deelgebied	aanw. natuur/bos	beheersgeb.	reservaats	natuurontw.	nieuw bos
Canisvliet	41 ha	-	36 ha	71 ha	-